

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljaški prostori:
2657 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXVIII. Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1932, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., ČETRTEK, 21. FEBRUARJA (FEB. 21), 1935. Subscription \$6.00 Yearly. STEV.—NUMBER 37

Illinoiska relifna komisija obdolžena v zbornici korupcije

Na razpravi pred člani državne legislature so se slišali očitki, da so uslužbenci komisije pobasali denar, ki bi se moral porabiti za nakup živil. Poslanec Lyons zagrozil, da bo evidenčno o korupciji predložil federalnemu pravdniku v svrhu prosekucije. Komitej, ki je preiskoval poslovanje komisije, priporočil temeljito reorganiziranje administracije

Springfield, Ill., 20. febr.—Na razpravi, ki se je včeraj vršila pred člani državne zbornice, so bile izrečene težke obdolžitve proti upravi illinoiske relifne komisije. Razprava je trajala osem ur in članom komisije je bila dana prilika, da odgovore na obdolžitve. Predmet ostre kritike je bil zlasti Wilfred S. Reynolds, tajnik relifne komisije.

Richard J. Lyons, član nižje državne zbornice, je izjavil, da so uradniki komisije izdajali nakazila za nakup živil, toda živila niso bila dostavljena relifnikom. Pač pa so denar, ki je bil namenjen v to svrhu, pridržali uradniki. Dalje je komisija plačevala visoke vsote za premost, ki ga tudi niso dobili tisti, ki bi ga morali. Lyons je predložil evidenčno, da je komisija izdala nakazila za nakup premosta pri konzervu v Belvideru, pri katerem je zainteresiran Omar H. Wright, podpredsednik relifne komisije.

Lyons je izrekel te obdolžitve v navzočnosti tajnika Reynoldsa, kateremu je takoj priskočil na pomoč Robert J. Dunham, načelnik komisije, z izjavo, da Reynolds ni odgovoren za te zlorabe. Lyons je na to odgovoril, da bo to obtožbeno evidenco proti uradnikom komisije izročil federalnemu pravdniku Greenu v svrhu prosekucije.

Državni senator Louis O. Williams, načelnik komiteja, ki je vodil preiskavo poslovanja relifne administracije, je dejal, da so upravni stroški previsoki, da so uslužbenci komisije, ki preiskujejo položaj ljudi, ki iščejo podporo, arogantni in da je potrebna temeljita reorganizacija administracije.

Poslanec D. J. Slater je hotel izvedeti, zakaj je komisija odpuštila 800 uslužbencev v sredi novembra preteklega leta, teden dni po volitvah. Načelnik Dunham je odgovoril, da se je komisija odločila za redukcijo osebja že v poletju in da akcija ni imela nobene zveze z volitvami.

Poslanec Lyons je potem predložil izkazila, da je komisija kupovala pohištvo pri neki firmi v Pennsylvaniji in dokazoval, da je plačala za omare od \$30 do \$35, katere bi lahko v Illinoisu dobila za \$15. Reynolds odgovor na to obdolžitev je bil, da je za to odgovoren kupovalni departman in da mu kupčija, ki je sklenil z dotično firmo, ni znana. Lyons je kritiziral tudi visoke plače, ki jih prejema visji uradniki komisije. Mesečna plača nekaterih je \$400 do \$500, ki je vsekakor previsoka. V teku razprave o tej zadevi se je pokazalo, da je Reynoldsova tajniška plača \$666 na mesec.

Preiskovalni odsek državne legislature je v svojem poročilu naglašal, da ima Reynolds kot tajnik relifne komisije diktatorsko oblast, da je njegova administracija zapravila milijone ljudskega denarja po nepotrebnosti in kljub temu je sodnijsko postopanje proti njemu in drugim onemogočeno.

Levičarska unija izvojevala zmago
New York.—Po enem tednu stave se je Firms Furniture kompanija pobotala z levičarsko Furniture Workers unijo, umaknila redukcije, uposila vse stavkarje in priznala tovarniški odbor. Pristala je tudi, da bo najemala vse nove delavce skozi to unijo.

Domače vesti

Jolietški dvojčici v filmu
Joliet, Ill.—Sestrici-dvojčici Dorothy in Dolores Bortkewicz, članici mladinskega oddelka SN-PJ, o katerima smo že poročali v včerajšnji Prosveti, sta bili fotografirani v filmu in ta film bo predvajan v Rialto kinoteatru prihodnjo nedeljo, 24. februarja.

Nov grob v starem kraju
La Salle, Ill.—Mary Frkol, članica društva 98 SNPJ, poroča, da je njen mož prejel žalostno vest o smrti svojega očeta Josipa Frkola na Gabrovcu pri Metliki v Beli Krajini. Oče, ki je umrl v starosti 72 let, je bil doma iz Mehovega pri Št. Jerneju na Dolenjskem in bil je več let v Ameriki—La Salle, Ill., in Bon Air ter Johnstown, Pa.—odkoder je pred 14 leti odpotoval nazaj v staro domovino, kjer zapušča ženo, dva sinova in dve hčeri, v Ameriki pa sina v La Sallu in hčer Terezijo Hrovat v Clevelandu.

Obisk mrs. Štoklje
Detroit.—Mrs. Štoklja se je te dni oglasila pri Juliju in Angeli Slapšak in jima pustila krepkega sinčka.

Pobit v tovarni
Cleveland.—Rojak John Koželj se je ponesrečil pri delu v pivovarni Pilsener. Odpeljali so ga v bolnišnico.

Se en grob v starem kraju
Cleveland.—Jos. Piškur je prejel žalostno vest, da je v Ivančini gorici pri Zatični umrla njegova mati Ana Piškur v starosti 63 let. V stari domovini zapušča moža, sina in dve hčeri, v Ameriki pa enega sina.

Poroka v Južni Ameriki
Buenos Aires, Arg.—Tu sta se poročila Joško Srebrnič iz Medane na Goriškem in Julka Kristančič iz Fojanca.

Potres pomogel k odkritju središča majanske civilizacije
Tegucigalpa, Honduras (Centralna Amerika), 20. febr.—Gustav Stromsvik, ki vodi arheološko ekspedicijsko Carnegiejevega instituta v Washingtonu, poroča, da je nedavni potres v okolici Copana, Honduras, pomagal k odkritju središča velike civilizacije izginolega naroda Maja. Potresna razpoka je razgalila stopnišče, ki vodi v podzemsko galerijo, polne kipov in drugih ostankov, ki so stari najmanj 1700 let. Med temi ostanki je Stromsvikova ekspedicijska našla veliko zbirko posodja in nakita iz čistega zlata.

ROOSEVELT RAZOČARAL VODILDELJE ADF

Washington, D. C.—(FP)—"Bodite potrpežljivi", je bil Rooseveltov odgovor na pritožbe, katere so eksekutivni uradniki Ameriške delavske federacije osebno predložili predsedniku na konferenci v Beli hiši.

V kontrastu s ostrimi protesti, katere je eksekutiva Ameriške delavske federacije, naslovljena na Roosevelta, ko je samovoljno podaljšal pravilnik avtne industrije, je bila izjava predsednika Greena, ki jo je podal po konferenci v Beli hiši, spisana na spravnom tonu, dasi ni mogla zakriti razočaranja nad Rooseveltovo politiko. Specifične pritožbe so se glasile, da delavstvo pod NRA še ni doseglo pravice organiziranja, da industrijski magnatje vodijo opozicijo proti skrajšanju delovnega tedna na 30 ur, da se organizirano delavstvo ne strinja z vladnim avtomobilskim odborom in njegovimi volitvami in da se bo upiralo, ako vlada ne bo plačevala običajne mezde delavcem, ki jih bo uposila pri javnih delih.

Roosevelt je v svoji izjavi popolnoma ignoriral pritožbe eksekutivnega sveta Ameriške delavske federacije. Rekel je, da je naklonjen močnim in dobro razvitim organizacijam delavcev in delodajalcem, ki pa morajo biti nekakšna podlaga, na kateri se bo lahko poravnalo sporne zadeve obeh strank.

"Federalni avtni odbor", je dejal Green, "nima zaslonbe pri delavstvu. Člani tega odbora ne predstavljajo delavstva in oni so tudi odgovorni za razkol v unijah. Oni so zavrgli načelo večinske reprezentacije in odredili volitve kljub protestom delavstva. V nobenem slučaju ni federalni odbor odredil ponovno uposelitve tistih delavcev, ki so bili vrženi na cesto zaradi unijskih aktivnosti. To je glavni vzrok, da mu delavci v avtni industriji ne zaupajo."

Tennessee hoče odbrzati svoj opičji zakon

Nashville, Tenn.—Tennesseeška državna zbornica je 19. t. m. zaključila s 67 proti 20 glasom, da nje zakon proti poučevanju evolucije v javnih šolah države Tennessee mora ostati v moči. Cecil Anderson, 22-letni dijak in poslanec, je predlagal, da se opičji zakon, ki je pred devetimi leti izzval svetovno znani "opičji proces", odpravi, ker je sramota za moderno državo. Zbornica je odgovorila z dvetretjinsko večino, da za njo ni sramota...

Železnice odpuščajo delavce

Washington, D. C.—Brezposelnost med železničarji se je spet povečala v januarju, se glasi poročilo meddržavne trgovske komisije. Ob koncu januarja je bilo samo 958,905 delavcev upošlenih v železniški industriji, najnižje število v zadnjih petih letih.

RELIFNI NAČRT VLADE JE RAZDVOJIL SENATORJE

Amendment, ki določa običajne mezde, jim dela preglavice

DEBATA SE VLEČE IN VLEČE

Washington, D. C., 20. febr.—Vse kaže, da se bo debata o Rooseveltovem relifnem načrtu, ki predvideva apropracije pet milijard dolarjev, zavlekla. Niti pristaši Rooseveltove administracije se ne morejo zediniti in tako sta nastala dva tabora. Sporna točka je amendment senatorja McCarrana, ki določa, da morajo delavci, ki bodo upošleni pri relifnih projektih, prejemati običajne plače.

Nekateri administraciji naklonjeni senatorji argumentirajo, da bi običajne plače pri federalnih projektih preprečili dosego cilja ki je zapaden v Rooseveltovem načrtu. Na drugi strani so senatorji, ki se boje zameriti organiziranemu delavstvu in zato so za odločen boj, da senat odobri amendment. Voditelj te skupine je senator Robert F. Wagner iz New Yorka.

"Kongres ne potrebuje nadaljnjih eksperimentov, ki naj bi demonstrirali, da bodo tudi drugi delodajalci sledili vladi, če bo uposila 3,500,000 delavcev ob reducirani plači", je dejal Wagner. "To je bilo že tisočkrat dokazano."

Senator M. M. Logan, goreč pristaš Rooseveltove administracije, je obdolžil organizirano delavstvo obstrukcije. Dejal je, da bo glasoval proti Rooseveltovemu načrtu v slučaju, da senat sprejme McCarranov amendment. Senator Wagner je pa nasprotno argumentiral, da bi mesečna plača \$50 pri vladnih delih uničila vse tisto, kar je administracija NRA dosegla v svojem naporu, da se odpravi znojnične delavnice.

Senator McCarran je naznačil, da bo zahteval poimensko glasovanje o svojem amendmentu in tega se Rooseveltovi pristaši boje. Na eni strani se boje zameriti Rooseveltu, na drugi pa Ameriški delavski federaciji. Gotovo je tudi, akoprav bi senat sprejel Rooseveltov načrt, kakršen je, da bo naletel na veliko opozicijo v nižji kongresni zbornici.

Velika letalska armada v Rusiji

Moskva, 20. febr.—Sovjetska vlada poroča, da je zdaj v letalski službi 460,000 civilistov, ki se vežbajo v parašutnem skakanju iz letal in stolpov; med temi skakalci je veliko število žensk. Sovjetska Rusija ima že od zadnjega julija rekord najvišjega skoka iz letala na svetu. Vojaški letalec je skočil iz višine 25,575 čevljev.

NADALJNJA 2 NEMŠKA VOHUNA BO STA OBGLAVLJENA

Berlin, 20. febr.—Danek se je doznalo, da imajo naciji pripravljeno sekuro, da odsekajo glavi dveh vohunov, ki ju je vojaška oblast ujela v svojo mrežo. Eden je bivši tehnik v vojni mornarici, toda vlada noče izdati identiteti obojencev. Imeni bo objavila pozneje kakor tudi uro eksekucije. Obojenca bosta sledila dvema vohunkoma, katerima je krvnik odsekal glavi zadnji pondeljek na dvorišču jetnišnice Plötzensee.

Berlin, 20. febr.—Najpomembnejšemu berlinskemu pogrebniku je bila večerj poverjena naloga, da najde pokopališče za nemški aristokratini, ki sta bili obglavljeni zaradi vojaškega vohunstva v prid Poljski. Jetniške avtoritete so trupli že izročili pogrebniku.

Nacijske oblasti so odredile, da morata biti trupli pokopani v neposvečeni zemlji in da se na njun grob ne sme postaviti spomenika in da mora biti grob brez imena. Določile so četo detektivov, da nadzirajo pokop. Ob grobu ne sme biti nobenih govorov in le trije ali štirje najbližji sorodniki eksekutiranih žensk smejo prisostvovati pokopu. Detektivji bodo tudi navzoči, ko bodo tajno zapečatili grob.

Baron Jurek von Sosnowski, poljski vojaški častnik in vodja vohunskega kroga, v čigar službi sta bili usmrčeni ženski in ki je bil pred ljudskim sodiščem zaenost z Ireno von Jena obsojen v smrtno ječo, se nahaja v neki berlinski jetnišnici, iz katere ga bodo v kratkem premestili v drugo na deželi.

Italijanski konzul obtožen propagande

Detroit, Mich.—Tukajšnji italijanski konzul Giacomo Ungarelli propagira fašizem med Američani italijanskega porekla. Zapričene izjave o tem zavedi so bile predložene kongresnemu odseku, ki preiskuje nemške aktivnosti. Konzul je tudi obtožen, da se je zelo nedostojno izrazil o ameriških imigracijskih uradnikih.

Srbski žandarji ubili sedem hrvaških kmetov

Bivši vojni minister Nikić aretiran v velikem šumskem škandalu

Brod, Jugoslavija, 20. febr.—Srbski žandarmerija je včeraj ustrelila sedem hrvaških kmetov v Sibiriji. Šest drugih oseb je bilo težko ranjenih. Množica kmetov se je zbrala pred žandarsko postajo in zahtevala izpustitev šestorice, ki je bila aretirana prejšnji dan. Žandarji so skušali množico razpršiti in tedaj so počili strel, nakar so žandarji oddali salvo in sedem kmetov je obležalo mrtvih. Med ranjence je bilo tudi več žandarjev.

Belgrad, 20. febr.—Nikola Nikić, bivši vojni minister v vladi pokojnega kralja Aleksandra, je bil včeraj aretiran v zvezi z velikim šumskim škandalom v Jugoslaviji, ki nalikuje teapotdomskemu olnemu škandalu v Ameriki. Doslej je zapletenih 107 oseb v to afero in med temi je več bivših ministrov in poslancev. Obtoženi so, da so se privatno okoristili z državnim lesom v Mašici, Bosna. Zaslišanih je bilo že čez 1000 prič, ki so zaplete v škandalu mnogo visokih osebnosti v jugoslovanskem oficelnem in socialnem življenju.

RUDARJI HOČEJO SKRAJŠANJE DELOVNEGA TEDNA

Pogajanja glede sklenitve nove pogodbe otvorjena v Washingtonu

BARONI ODKLANJAJO ZAHTEVE

Washington, D. C., 20. febr.—Tu so se pričela pogajanja glede sklenitve nove pogodbe med predstavniki premogovnih kompanij, ki obratujejo premogovnike v državah Pennsylvania, West Virginia, Virginia, Ohio, Michigan, Kentucky in Tennessee ter reprezentanti unije United Mine Workers of America. John L. Lewis, predsednik rudarske unije, je zahteval, da mora 300,000 rudarjev, ki so prizadeti v teh pogajanjih, dobiti trideseturni delovni teden in zvišanje mezde od 10 do 25 odstotkov. Lewis je dejal, da te zahteve pomenijo konservativno inflacijo produkcijskih stroškov in sugestiral, naj se veljavnost nove pogodbe podaljša od enega na dve leti.

Operatorji še niso dali formalnega odgovora na te zahteve, privatno pa so izjavili, da ne bodo pristali nanje in da se obeta hudi predno bodo podpisali novo pogodbo.

Lewis, ki je predložil zahteve, je dejal, da bi se produkcijski stroški povečali za 22 centov na tono premoga, ako se uveljavijo trideseturnik in zvišala meze, dočim operatorji trdijo, da bi se zvišali za 36 centov.

Vsa premogovna industrija poveča veliko pozornost tej konferenci, kajti operatorji, ki so zastopani na konferenci, predstavljajo premogovno polje, ki producira 70 odstotkov mehkega premoga. Akciji, za katero se bodo izrekli, bodo sledili operatorji v državah Illinois, Indiana, Alabama in drugi na jugozapadu.

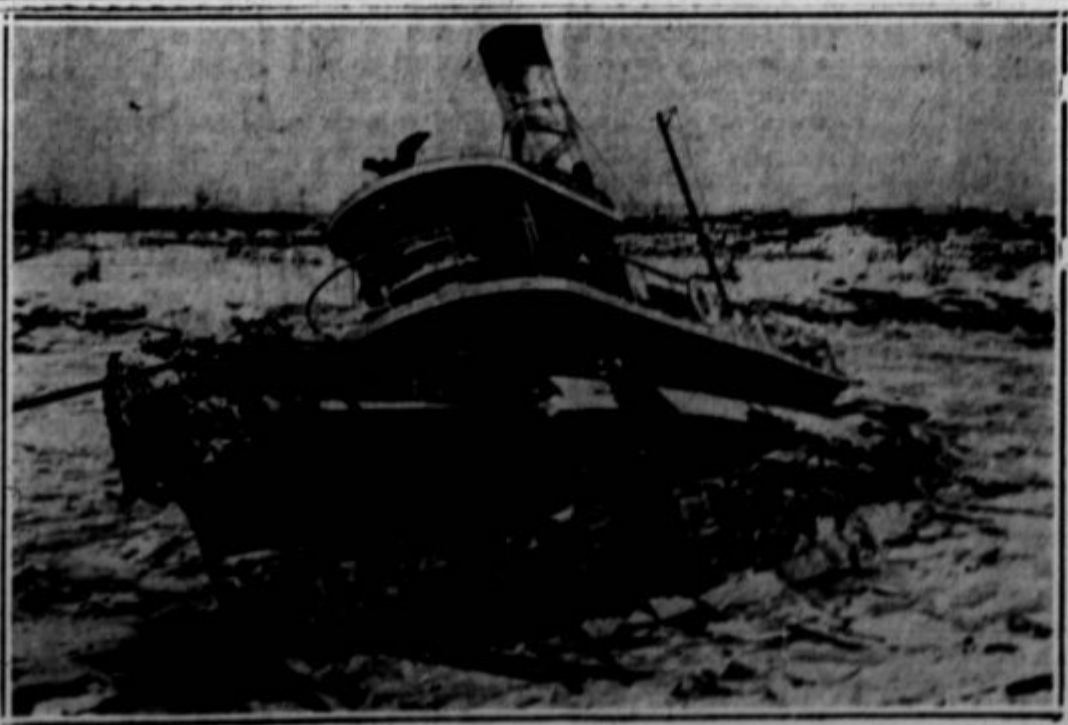
Pogodbe, ki bodo sprejete na tej konferenci, bodo nadomestile sedanje, ki potečejo popolnoli 31. marca. Lansko leto, ko je unija izvojevala sedemurnik in 35 ur dela v tednu, je pogodba vključevala samo prvih sedem držav, toda general Johnson, takratni načelnik NRA, je uveljavil krajši delovnik za vso industrijo.

HAUPTMANNOVA EKSEKUCIJA ODLOŽENA DO JESENI

Trenton, N. J.—Newjerseysko prizivno sodišče je zadnje dni sprejelo Hauptmannov apel, ki se glasi, da je bila obravnava proti njemu polna napak. To pomeni, da je elektrokcija obojenca odložena najmanj sedem mesecev. Prizivno sodišče bo reševalo Hauptmannov apel enkrat meseca maja. Malo prej je državno vrhovno sodišče odklonilo prošnjo Hauptmannovih odvetnikov za pretrse prve obravnave. Istočasno je Hauptmann prijavil stanje bankrotosti, kar pomeni, da bo država morala nositi stroške njegovih prizivov.

Skotsko mesto ignoriralo kraljevski jubilej

London, 20. febr.—Skotsko mesto Greenock, kjer so velike ladjedelnice, ne bo slavilo 25-letnice vladanja kralja Jurija V. Tako je sinoči zaključil občinski svet, v katerem imajo socialisti večino. Socialisti so izjavili, da bi bila sramota, če bi trošili denar za kraljevski jubilej, dokler je toliko delavcev brez dela in v pomanjkanju. Greenock ima okrog 80,000 prebivalcev.

Vlačilna ladja Pennsylvania, ki se je potopila v reki Cooper v bližini Camdens, N. J.

Maksim Gorki:

MATI

SOCIALEN ROMAN

Velik, kodrav mladenič, s čepico na zatilnik pomaknjeno, je zakričal nad čuvajema, ki sta ga preiskavala:

— Zlodeji, preiščite glavo, a ne žepov!
— Eden čuvajev je odgovoril:
— Na glavi nimaš drugega kot uši ...
— Vam se bolj poda, da lovite uši kot lisjake! — ga je zavrnil delavec.

Vohun ga je oplazil z bistrim pogledom in pljunil.

— Izpustite me, za božjo voljo! — je prosila mati. — Človeku se lomi hrbet pod bremenom!

— Naprej, naprej! — je srdito zakričal čuvaj: — Zdaž že to babše jezika ...

Mati je prišla na svoje mesto, odložila svoj tovor, si otrla pot z obraza in gledala okrog sebe.

K njej sta stopila ključarja, brata Guseva in starejši Vasilij, je namrščil obrvi in jo vprašal:

— Ali je kaj paštet?
— Jutri jih prinesem! — je odgovorila mati.

To je bila dogovorjena parola. Lice se je bratoma zjasnilo. Ivan se ni mogel premagati in je vzkliknil:

— Eh, mati, dobro si se odrezala ...
Vasilij je počenil in gledal v lonec; v tem pa je že imel pod pazduho zavitek letakov.

— Ivan — je glasno dejal, — danes ne pojdeva domov, kar tu pri njej obedujva! — Urno je vstal in za čevlje nov zavitek. — Novo branjevo moramo podpirati ...

— Seveda! je pritrdil Ivan in se zakrohotal. — Mati se je oprezno ozrla na vse strani in je zakričala:

— Zeljnata juha! Vroči rezanci! Pečenka! In neopaženo je jemala letake, zavitek za zavitek, in jih podajala bratoma v roke. In vselej, kadar je izginil iz njenih rok zavitek letakov, je vstalo pred njo, kakor žolta lisa ali pa plamen vžigalice v temni izbi, obličje orožniškega častnika in v mislih ga je škodoželjno ogovarjala:

— Tu imaš, očka ...
Izročivši poslednji zavitek je zadovoljno dostavila:

— Tukaj je še nekaj ...
Prišli so delavci s skledicami v roki; ko so se približali, se je Ivan Gusev glasno zakrohotal; Vlasovka je prenehala s podajanjem letakov in začela deliti juho in rezance. Guseva sta šaljivo pripomnila:

— Kako spretna je Nilovna!
— V silu hudič mušice lovi! — se je mrko oglašil kurjač. — Rednika so ji vzele, te pošasti! Na, daj mi za tri kopejke rezancev ... Kaj za to! Konec te ne bo!

— Hvala za prijazno besedo! — se mu je nasmejala mati.

— Odkazuje v stran je še godrnjal:
— Ampak ni ga, ki bi mi jih spečal! — je pripomnil kovač in se nasmehnil. Začuden je zmajal z rameni in dostavil:

— To je življenje, otroci, — še dobre besede ne moreš spečati ... Nihče je ne zasluži ...

Vasilij Gusev je vstal, zapel svojo suknjo in vzkliknil:

— Toplo sem jedel, pa me vseeno hladi!
— Potem se je obrnil; tudi Ivan je vstal in živjaje odšel.

Vlasovka se je zadovoljno smejala in klicala:

— Juha! Rezanci! Omaka! Prav vroče ...

Premišljevala je, kako opiše sinu svoj prvi poskus, a pred njo je zopet vstalo vprašujoče in zlobno obličje častnika. Na njem so se premikali črni brki in izpod vrhnje, razdraženo privzdignjene ustni so se blesteli beli, krepko stisnjeni zobje. V prsih njenih je kakor ptica pela jarka radost, obrvi so ji lokavo trepetale, urno se je obračala in govorila sama sebi:

— A tu ... tu je še en zavitek ...

XVI.

Ves dan je čutila v svojem srcu nekaj novega, prijetnega. Zvečer, končavši delo pri Mariji, je bila čaj; za oknom se je oglašalo čmukanje konjskih kopit po blatu in zadonel je znan glas. Skočila je kvišku, hitela v kuhinjo, k vratom. Nekdo je urno stopil v vežo. Pred očmi se ji je stemnilo, naslonila se je na vrata in jih odprla z nogo.

— Dober večer, mamica! — je zadonel znan glas, in na pleča ji je leglo dvoje suhih dolgih rok.

V srcu sta se vnela bridko čuvstvo razočaranja in veselja, ko je ušla Andreja. Razgoreli sta se in spojili v mogočno, žgoče čuvstvo, objelo jo je kakor vroč val, razgibalo, in z obličjem se je naslonila na Andrejeve prsi. Krepko jo je pritiskal k sebi, roke so mu trepetale. Mati je molče plakala; Andrej je pogladil njene lase in zapel:

— Nikar ne plakaite, mati, ne mučite svojega srca! Častno besedo — Pavla izpuste v kratkem! Nič ne govori zoper njega, tovariši molče kakor kuhane ribe ...

S svojo dolgo roko jo je objel okoli pleč in jo peljal v izbo; krepko se je naslonila nanj, z bistro kretnjo kakor verveca si je otrla solze iz oči in željno, z vsemi prsmi, požirala njegove besede.

— Pavel vas pozdravlja, zdrav je in vesel, da bolj biti ne more. Vsa ječa je polna! Več kot sto ljudi, iz mesta in od nas, so ugrabili; po trije in štirje sede v eni celici. Jetniška uprava ni zlobna, utrujena je — toliko dela so ji nakopali ti vražji žandarmi! Prav nič stroga ni uprava in venomer ponavlja: — gospoda, bodite mirni, ne delajte nam sitnosti! Vse gre zložno in lepo ... Razgovarjamo se, knjige si dajemo drug drugemu in tudi hrano si delimo medsebojno. Prav vesela ječa! Stara in umazana je, ampak mehka in lahka. Zločinci so tudi iz prav dobrega testa in nam pogosto pomagajo. Mene, Bukina in še štiri druge so izpustili, ker je premalo — prostora! Kmalu izpuste tudi Pavla, to je gotovo! Nadalje bo sedel Vjesovščikov, črte ga močno! Neprerokoma jih zmerja. Žandarji ga ne marajo! Pred sodišče ga bodo gnali ali pa ga enkrat pretepo. Pavel mu neprestano prigovarja: — "pusti jih, Nikolaj! Prav nič boljši ne bodo, če jih zmerjaš!" On pa se zadržuje: "iztrebim jih z zemlje kot plevel!" Pavel se dobro drži, z vsemi enako, trdo. Prav v kratkem ga izpuste, vam pravim.

— V kratkem! je dejala mati utolažena in se prijazno nasmejala. — Vem, v kratkem!

— Dobro je, da veste! Sedaj mi pa nalijte čaja in pripovedujte, kako ste živeli.

Dobri, pošteni človek jo je smeje gledal, in v okroglih očeh se mu je svetila mila, nekam otožna iskra.

— Zelo rada vas imam, Andrijuša! — je dejala mati in globoko vzdihnila; ogledovala je njegov suhi obraz, smešno posejan z grmičastimi dlakami.

(Dalje prihodnjik.)

A. Iscovci:
Našel sem strto srce...

Na Silvestrovo je bilo, zvečer. Gospa Lora je sedela pred plapolajočim kaminom. Vse svoje reči je bila pospravila v zaboj, čez nekaj dni bodo prišli možje od ekspedicije in tisto malo, kar si je obdržala iz svoje bogate stanovanjske opreme, odpeljal v njeno skromno vdovsko stanovanje.

Pred nekaj tedni je bila ob vdovela; s svojo znano odločnostjo je napravila črto pod življenje razvajene ugledne gospe in zdaj se pripravlja, da se umakne v samoto. Prav za prav ji ni težko. Družba ji je bila bolj v breme kakor v razvedrilo in nikoli ni mogla izpolniti notranje praznine njenega srca.

Otroka sta bila vsak svojo pot, hči se je poročila, sin je postal vnet in hladen zasluževalec denarja in je le redko kdaj našel časa za mater. Čemu naj ji tedaj bo to veliko, prazno stanovanje, ko nima v njem prav nikakih dragih spominov?

Z zidu jo je gledala podoba njenega umrlega moža. Tudi med njima je bila samo dolžnost in hladnost. Zakon, v katerem nikoli ni padla žala beseda, pa tudi ne nečnja; tak zakon je podoben izgnani puščavi, je grenko premišljala gospa Lora; brez žalovanja se poslovila od njega. Za Silvestrovo se je bila odločila pogledati nazaj v življenje in iz-

trebiti, kar je brez cene za njeno bodočnost in samo v breme. Pred njo so se kupile gore samih pisem. Pridušeno je vzdihnila in se spravila na delo.

Redka ženina pisma, pisma iz njunega mladega zakona so bila vsa enako suha in dolgočasna. Vsa brez izjeme so se začela z "ljuba moja" in končala z vsakdanjim "Tvoj zvesti Herman." Kar je bilo vmes, ni bilo vredno besed. Par stavkov o vremenu, o kupčiji in pozneje besedica, dve o vzgoji otrok, vljudnostno vprašanje o njenem slabotnem zdravju. Korektno do neznosnosti. Nikoli ene same misli, ki bi segala čez povprečje in vsakdanjost. "Bil je eden izmed tako imenovanih zglednih zakonov. "Herman", je rekla in pogledala samozavestno podoba na zidu, "toda jaz sem ostala siromašna kakor gladna beračica sredi vsega tega bogastva." In pismo za pismom, list za listom so romali v ogenj in z zubljem zgoreli.

Potem so bila še pisma staršev, polna dobrih nasvetov, opominjajoča in tuja, in neokretna otroška pisma, ki si za njimi čutili narekajočo angleško guvernant. Lesene privržene besede, kakor bi stopale na visokih hoduljah, brez prave ljubezni, brez nečistosti. Zaman je skušala otroka pritegniti k sebi. Podočevala sta po očetu hladnost in odvrtenost v tradiciji tako imenovane gosposke vzgoje. Čemu to bodiko še bolj zabudala v

ranjeno materinsko srce? Konobodočnost in samo v breme. Pred njo so se kupile gore samih pisem. Pridušeno je vzdihnila in se spravila na delo.

Ko je sežgala še konvencionalne razglednice iz vseh mogočih delov sveta z "lepimi pozdravi s počitnic" in podobnim, ji je ostalo le še eno pismo v višnjeve ovitku vojne pošte; obilica pečatov jo je tisti mah spomnila minulih vojnih dni.

Gospa Lora ga je odprla: čudno, bilo je zalepljeno. V hlastnem vrvenju tistih dni je bila pismo očito vrgla kar zaprto v predal. Kaj neki more biti v njem? Najbrže ona običajna nepravilna zahvala za ljubeznivo pošiljko toplega spodnjega perila, čokolade, cigaret.

V ovitku je tičalo dolgo pismo in oči gospe Lore so se razširile od začudenja, ko je prebrala nagovor.

Ljubljena! Dovolite, da vas vsaj enkrat tako imenujem, kakor sem vas tolikokrat klical v sanjah. Ljubljena Lora: danes govore s teboj usta, ki bodo kmalu obsojena v večni molk. Še malo, pa bo srce, ki te je tako vroče ljubilo, otrpelo v smrti. Domovina me je poklicala in čutila, da mi bo to pot usoda milostna. To pot, vem, smrt ne bo šla samo mimo, o, ne, to pot ne bo izpustila svojega plena. Ne bom se strahopetno skrival pred usodo, nastavl bom sovražnikom vim krogom prsi; čeprav sem globoko prepričan o nezmislivosti te žrtve.

Nekoč, bil sem še skoraj otrok, sem ves navdušen hitel v vojno, toda od kar ljubim, se je mir naselil v moje srce. Vprašaj, kdo sem? Človek brez imena zate, eden izmed mnogih, ki si jih tolažila ranjena v bolnici.

Ležal sem, še zelen poročnik, s prestreljenim stegnom, po neskončnem mučnem prevozu, s hudo vročico v častniški sobi garnizijske bolnice. Službujoča usmiljenka, neprijazna, koščena ženska, je dobila zaradi malenkostnega prehlada dopust in namestu nje si prišla ti. Kakor sen si stopila k postelji in položila svojo hladno roko na moje razbeljeno čelo. Bilo mi je, kakor bi bil angel stopil z nebes, in dotik tvoje roke mi je šinil kakor električna iskra do srca. Blagoslavljal sem svojo rano in bolečina se mi je zdela nekaj nebeškega, zakaj za vsak zdihljaj si me nežno pogladila s svojo ljubo roko.

Minevale so ure in dobil sem pogum. Kdo bo zameril bolniku, ki ima vročino? Potegnil sem tvojo glavo k sebi in te nešteto krat koprneče poljubil na usta in na dehteče lase. Nisi se mi upirala, zakaj klical sem te "mati" in igral vlogo ranjenca v deliriju, igral jo z vso premetenostjo ubogega zaljubljenca. Ah, verjela si mi, in ni mi žal, da sem ti lagal, saj je bilo tako sladko!

Tvoja plavalas glava je ležala zraven moje na blazini in jaz sem v tem pač zadremal. Zakaj ko sem se v jutrnji zori prebudil, je sedela zraven mene ona koščena sestra z rdeče nabrekli nosom in me vprašala z vresečim glasom, ali sem dobro spal. Nisem ji odgovoril; sveta pravica bolnikov je, da se smejo obnašati ko norci ali pa ko zarobljenci — kakor pač nanes.

Le redko kdaj sem te pozneje videl od daleč — kaj ti je pač mogel biti takle neznani lajtnanček? Toda v svojem srcu bom nosil spomin na tisto noč do poslednjega utripanja, do smrti, ki še razprostira svojo senco nad menoj. Zdravstvuj! ...

Podpis je bil nečitljiv. Neki listič je zletel na tla. Na njem je brala:

Spoštovana gospa! Našel sem tole na vas naslovljeno pismo v denarnici mojega tovariša St., padlega na polju časti. Mislim, da storim svojo dolžnost do pokojnika, ko vam ga pošljem.

Gospa Lora je vsa presunjena zastremela predse. Pred očmi ji je megleno vstal od vročice začarani otroški obraz, ki jo je tako žalostno in koprneče gledal. V sosednji sobi je zahreščal v radiu napovedovalčev glas: "Teh par minut do polnoči bomo oddajali plošče."

In zdajci je zaplaval čisti moški glas skozi prostranstvo, tožek in kakor bi prihajal z drugega sveta:

I found a broken heart among my souvenirs ...

(Našel sem v svojih spominih strto srce.)

Gospa Lora je pobesila glavo in solze so ji skalele pogled. Sama ni vedela ali objokuje strto srce, ki ga je našla med svojimi spomini — ali pa svoje lastno, ki je ljubezen šla mimo njega. — (Wr.)

V AVSTRIJI REDUCIRAJO
SOCIALNE DAJATVE

Kadar vlada plemstvo, cerkev in kapital

V Avstriji mnogo govore o reformiranju socialnih ustanov. Mi vemo, da kadar nasprotiki govore o reformah, vedno mislijo na poslabšanje delavskih in nameščenskih pravic. Izgovarja se na finančni položaj. Zakaj so razbili vso lepo delavsko socialnopolitično upravo teh zavodov, da jo sedaj rešujejo s poslabšanji?

Z reorganizacijo bolniškega in starostnega zavarovanja mislijo zvišanje prispevkov za en odstotek za vse panoge. Dajatve se bodo pa znatno znižale. Za primer navedimo samo penzijski zavod. Rente rentnikov se znižajo za petletno članstvo 18,7 odstotka, za desetletno članstvo 22,2 odstotka, za 12 letno 23,4 odstotka in po 20 letih članstva za 20 odstotkov.

Ameriški Nemci, ki so šli volit v Posarje, pozdravljajo Hitlerja. — Federated Press

Vojak brez spomina

Dvajset družin se tepe za moža, ki je izgubil spomin. Ga. Matzova pravi, da je to njen sin, ga. Lemayeva je v njem spoznala svojega moža, a družina Manjojinova trdi, da je to njihov brat. Izmed vseh dvajsetih družin so sodniki te tri spoznali kot tiste, ki imajo največ izgledov, da se ne motijo. Odvetniki so predlagali, da bi nesrečnik po 3 mesece bival izmenoma pri teh družinah, izvedenci pa naj bi ga pri vsaki družini opazovali, da bi morda na podlagi njegovega vedenja ugotovili, kateri družini prav za prav pripada.

Stvar je pa v resnici težko doognati, kajti sodnikom so bile na razpolago samo trditve posameznih družin, ki pa imajo morda več zanimanja za 300.000 frankov pokojnine, ki jih mora mož prejeti, nego za moža samega. Nadalje sta tu še dve uradni izjavi, ki se pa mogoče niti ne nanašata obe na tega moža. Prva izjava pravi, da so 1. februarja 1918 prišli na postaji v Lyonu moža v raztrganem vojaškem oblečilu, ki ni imel nobenih papirjev pri sebi in je na vsa vprašanja odgovarjal stereotipno z isto besedo: "Mangin, Mangin ...". Vse drugo je pozabil.

Druge izjava pa pravi, da je 30. januarja izginil iz nekega transporta vojni ujetnik, ki so se vračali iz Nemčije, pri Parizu neki slaboumni vojak, ki je morda istoveten z vojakom, ki so ga prišli v Lyonu. Mož iz Lyona so spravili v vas družine Manjojinov in je bilo videti, kakor da se spominja, toda v družini Manjojinov ga ni hotel takrat nihče spoznati. Spravili so ga v umobolnico v Rozes, a šele sedaj je videti, da bodo vprašanje njegove identičnosti spravili morča z mrtve točke.

DEŽELA VELEPOSESTNIKOV
JE OGRSKA

Tako piše socialnodemokratski poslanec Szeder v svojem članku. Ogrska ni velika država; šteje le 8 in pol milijona prebivalcev. Že pred vojno je bila znana kot fevdalna država posvetnih in cerkvenih veleposestev, po vojni pa rasejo veleposvetstva, kljub agrarni reformi, kakor gobe po dežju. V nobeni deželi ni toliko fideikomisov in latifundijev kakor na Ogrskem. Število veleposestev je naraslo na 1200, dočim je na drugi strani par milijonov siromašnih kmetičev.

HUMOR

Kirurg in bankir

Nekega slavnega pariškega kirurga so poklicali k bogatemu bankirju, ki si je pri avtomobilski nesreči zlomil nogo. Kirurg ga je operiral in mu naravnal kosti. Čez nekaj tednov je bil bankir spet dober. Da se pokaže zdravniku hvaležnega, mu je poslal ček za tisoč frankov.

Drugi dan je dobil ček nazaj, zraven pa zdravnikovo posetnico z besedami:

"Kirurg N. zdavi siromake zastonj, pri bogatih pa nima navade prejemati svoje plačilo na obroke."

"Skopuški bankir je razumel nauk; pripisal je na čeku še eno ničlo in poslal zdravniku deset tisočakov."

NAROČITE SI NOVO KNJIGO

The Native's Return

Spisal Louis Adamič

Te knjige so SAMO v angleškem jeziku.

To knjigo lahko dobite pri nas kot član s poštnino vred za \$2.00. Pošljite nam Money Order ali v gotovini denar v priporočenem pismu. Na naslov: Prosveta, 2657 S. Lawdale Ave., Chicago, Ill. Pišite takoj.

Ime..... Član št.....
Naslov.....
Mesto..... Država.....

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in pošteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$6.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani že plačajo pri anesmentu \$1.20 za teden, se jim to pošteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za član S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Za Druž. države in Kanado \$6.00	Za Ciceru in Chicago je.....
1 tednik in..... 4.80	1 tednik in..... 4.80
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in..... 3.60
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in..... 2.40
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in..... 1.20
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in..... nič
Za Evropo je..... \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo: — Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J. ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, letnik ali tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati določeno vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo listni datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime..... Čl. društva št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2)..... Čl. društva št.....

3)..... Čl. društva št.....

4)..... Čl. društva št.....

5)..... Čl. društva št.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časopise, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO
S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA
V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vsa ustmena pojasnila

AGITIRAJTE ZA "PROSVETO"